

PEM 12687

374.617

PR 70

Sisu:

Lhk.

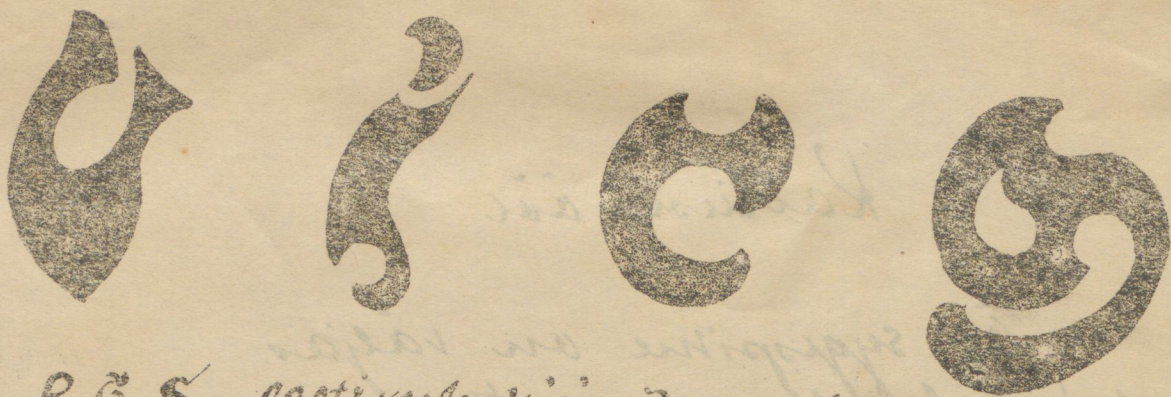
Elektri kustudes selgus. Hillo	3
Kaotuste aol. Hillo	4
Kuivalguu. H. Indra	5
Suviöö meloodia. P. Terno	6
Ajad. P. Terno	7
Katke novellist „Kõrtniku saunast” P. Terno	10
Maetule. H. Ter	15
Ekspromt H. Ter	16
Õõ. So Urb.	18
Meie hirsuinter ja ymb. es. F.V.	22
Matemaatika tund. H. Ter	29

Illustratsioonid (linoleaivsed) H. dätt'ilt
ja F. Valmylleri'lt

Väljaandja R. S. eestikeel-kirjanduse
ryhm.

Töimkonna juhataja: Valmyller.
Töimkonna liikmed: dootsm.: nn.
Martin, Pilden Tüüp

1920. a. Kell XXV.

R. G. S. eestikeele-kirjanduse rühma tegikiri.

KAKS LULLETUST.

Elektri kustudes selgus. . .

Elekter vaevalt hõõgus, hääbus, suri.
Puri pilkse pimeduse pääsis lahti
tahti viimselt õhetavat hukutades —
kukutades kõik, mis olnud, puruks.

Suruks viimseima veel enda vastu. —
Astu tahaks julgelt hoolimata valust.
Alust viimist kui veel hoida suudaks —
muudaks alljaks kindel see — jah selleks!

Milleks aga oli vaja siis neid hetki?
Kätke aritusens pole Sinul anda mulle —
mulle selgus, kui elekter, yhes taga uskki suri.
Puri leinaline lootuslaual lahti hargus —
Karges pimeduses — jumalaga jätteks Sulle!

16. XI. 24.

Kaotuste ää

Õõ sygispime on väljas.
Paal hääletult akna taga
hulub tuul.

Tilgut aknale vihma - tilk --- tilk -
Sees ahastab leppimismängas
hing - nutul viiridub muul
ja pisaraid langeb - tilk --- tilk.

On raskeim see võitluste silmapilk,
kui magab tuba, valudest vaba...

Muul kannatusi enim kui kellelgi muul.

Koltunud lehed sõpruspuul. -

Ja kell loeb võitlustunde - tik --- tik. -

Õõ kaotuste - õõ kannatuste - pirk. -

20. 8. 24.

Hillo.

Kuivalguus.

Kui rõhuvad taas gooti ierivaesed
valged myyrid
oktoobri mädanema nutta.
Kui roniks yle kaunastiku vaid satypriol
ma tahaks märga, musta õhe nutta,
nutta.

Ja taeva potisiinilihavaibal
vaid esinõid kuld kollane kuulile.
Ja tarka linna vallimäe rahukuppel
nagu laibal
peal naha paistetanud sihitill —
on pandatud se õhe, nagu tume unenä-
gu.
All lookeb maantee ruuge vagu.

Alles klõbistab tuulesõrmis varjurikas
kui väriseks peal musta hana pappel,
plekist
vanik.
Ja tyhi linn: pappkastidega laetud koppel,
kui hoiaks pergamentist lossi raudne
sarik.

On taevaseu peal linna hambuline

Kõik mustad katused ^{sür-profile} magneetilt poodus
 ja metsa terasvedru ringi linna nagu
 must vedur ähis rööbastel kui purjus
 Peal hallitanud sygishanamaale aja ^{hülge}
 kui juvelierilt kaotet pärlike või hõbekett.
 Ja taevakangast löödud läbi Põhjanaal
 kõik nagu oleks pärast sygisspluuri
 unenägu, vildastus või silma-
 pett.

H. Tindra.

RAKS LULLETLIST.

Suviöö meloodia.

Me ytlime: tulen su juurde
 pisurakangaste vahelt hülin
 hingetu pisike trillerdus...

Ja keset heina märga hürumust
 kõpatab äö.

Palavad sosinat hilju kuulaten
 rõskust äöst ryypan-

lõhkenud huulil.

Õõ hingust kuis vaolab,
kuis sosinat vaolab
hinge värvate avarusel
mis nyyd püritud, püritud — — —
Oh, keegi võiks võtta yhes,
suut sylelast kanda,
kõigile anda
aotuste salajast harmooniast.

Aga sind ei olegi pesukangaste vahel,
sind pole kusagil kastehärmas ega
tanjalehi vahel. —

Sind pole tõesti kusagil.
Õõl, kord naeratiid teinpool mütu
tinast naeru — salajast võitu.
Kuulatin ikka — sind — ööde loitu.

Kangad aga jooksid hämarusse.

4. V. 24.

Ajad.

Yle tormavad ajad halli ja vana
rõksuvad läbi värisevad leegid
koltund päide,
surnud sygavikes kaiguteleb öud.
Yle tormavad ajad noori ja helge
jättes laike valusaid,

kurbusse lämbuvaid.

Jaagu üle ähmaste suude,
senka hulguvate penide,
langeb see mõistuse verine
resepunkt ja tee —
ja tee on pillat täis,
lõpmatu kois
kohkumisi.

Kui langeb senka hulguvate penide:
kui cismatud jumalad
sähvivad silmi kajahtused,
õhe kisub karvane käsi,
pööraselt isub
su rammetul hommikul
demoni ruisebloog.

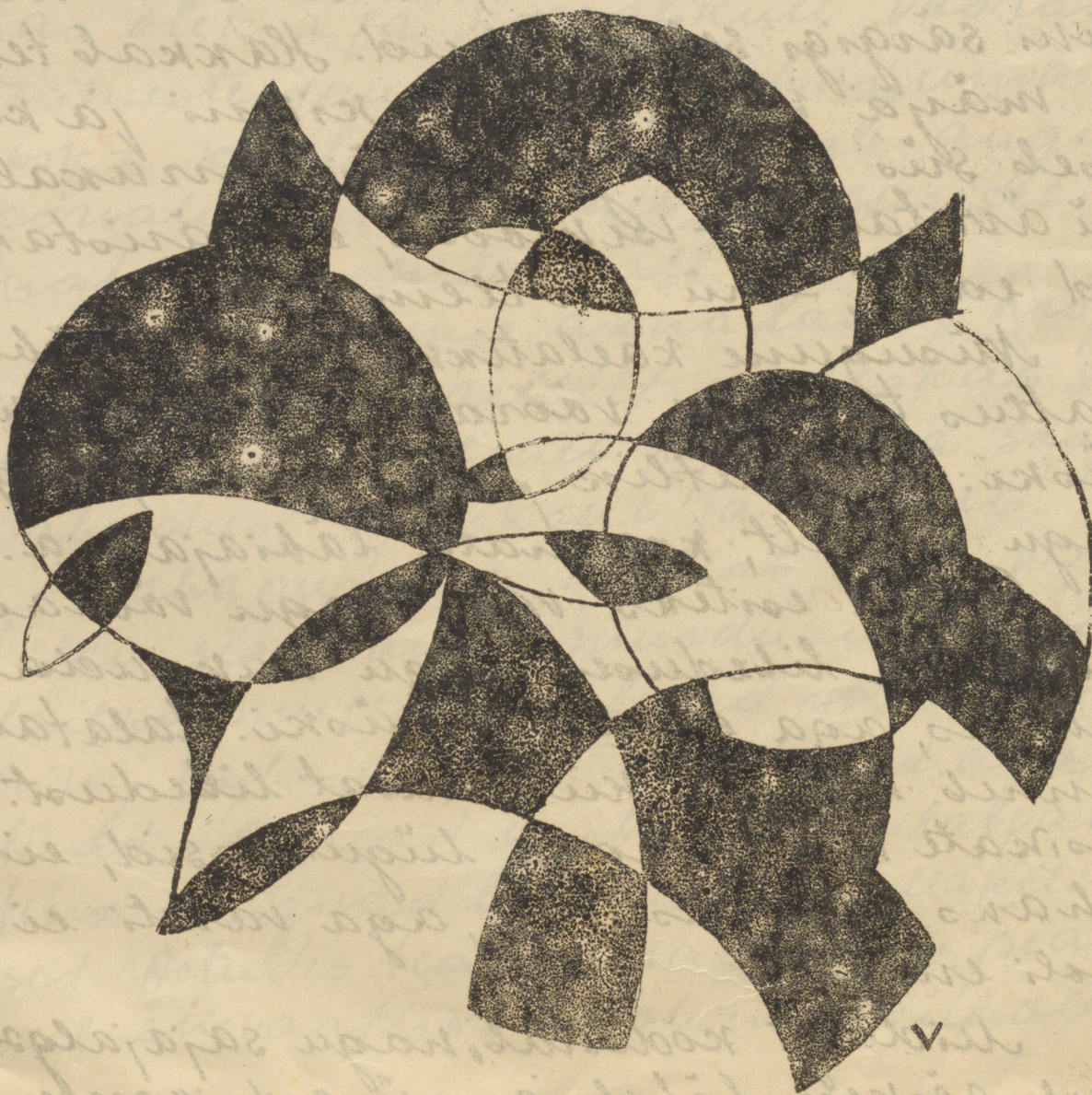
Oh, hommikul nutsid aja taga lapsed
verised silmad puurit unistusse —
kui penigi lippas läbi —
roheliste vaaside
kauguse maetud.

Äo, see kuma väriser aodes!
Aegades aotsuvais
lepitust otsib.
Uue uoluvais lõhkendis
neeldumise trotsit.

Oeg aga laulab tõbiseid hanelil,
hymnide käre:
iest ära.

Aiataga nutsid lapred-
verised silmad.

P. Terro.

Katke nohelist, "Rõõruku saunaõhtu."

Saunas solistab naatriperu ees, ju-
ba haudunud kuumusest ja aurust.
Nyyd tarvis vaid kaltsud seljast kio-
kida ja sisse! Kylum on seotum,
ükski lahti, ja pime, ent see tundub
nii harilik, et ei taha isegi rõõkida
selle üle. Ka küre peab olema. Nai-
sed tulevad varsti, ja on hoopis tu-
jused teised vahest, ei lähe oodata
kuni särgigi selga kismud. Hakkab tei-
ne mäga naha külge kinni ja kä-
riseb siis seljatangant või varrukalt
nii äritavalt - isemoodi, et käriatak-
sid edasi, - nii mõtle mata.

Misugune kaelatikkus tusk, läbe-
matus tundub vööras saunas. Ent
süski: ettevaatlik peab olema, isegi
nagu kergelt, kogemata läbi ajama.

Poisid eoteks vähe nagu vöörad
aurus ja libeduses: nagu kukkuda
tahaks, aga ei kuku süski. Jalataid
tunneb kylma, kuolistavat libedust.
Oksikate näsad nagu lügutaksid, ei
tahaks peale astuda, aga varsti ei
hoole enam.

Midaagi ködistab, nagu saajajalgred
ihul, rõõkses lähel ja püsad jaokuvad

süs vähe väärastavalt kaalasooneil,
kubemel.

Aga hajuvad. Maksab süs ri-
mesel soojas ja libeduses opositsi-
ooniline olla.

Vanaisa laual ägab, nõnda ma-
gusalt ägab: aah, kuidas lõikab...
Ei taha laudata vihtumist.

Aga naabripere mees nõnda isemoo-
di: käoib ikka sooja vett keisele
visata. Aga noh, poisid las kuul-
vad sõna, õpivad veel ilusasti sau-
nas olema ja korralikult vääraste
riimuste juuresolekuga hajuma. Ei
viska ka liisi enam liiga augu
kõrvale: keisele lähed ja surised nü
mahedalt - mõnusalt.

Visiseb laup akna laual hoopis
nagu kangakaelselt ja viskab suit-
su. Ah-aa. Häbeneb külma ja sooja
vahelolust - prõksub ja sisiseb.

Tahanurgesse kardab nagu viidata
helki: seal laudad murdunud ja vähe
laidlad nullid keiruvad porisel veel;
ning külmem on. Kurnatid aga loo-
kuvad - libavad ymber lava, laudad ket-
tiud läigivad libedusest, kallakili tei-
sed. Astudes tead-avad nagu peaks
veel ettevaatlikum olema, kui oled.

Pere mees pole kaale: klisisel surisel äige
tühedalt. Ho, kui vihud siis huubelda
mehe moodi!

- Aoh, kuramus, sööb kõrvaol vägisi
ära! - ägab isa. Aga sygeleb, ikka
rohkem sygeleb, nagu igalt poolt, ku-
hu viimast imbus - romaks keha
väga midagi klisitat, pikka, mis lõp-
peida ei taha.

- Eks ta ole kolmenädalane praht,
imend end nõnda nahka, nagu ta-
gurpidi kisuks väga, - lausub pere-
mees.

Ja poisid on täna äige leplikult
kyyrimas yksteise selgu. Tahest nagu
tahaks kõvemini kyynega äiata, aga
miski jälle hoiab, klulab. Nagu ellu-
tarkuski mis saipais: noored väõras
kohas kokkuhoitlikumad alla paistu-
tega."

Sup on otse jännakas - tüukas:
hypleb ja hypleb. Kinnisilmil äiendaa-
tise käe, aga juba lüpsab ta pingial-
la pimedasse, nagu kardab väärast
kaalule panna. Väike libedus imbus
ta hallist puisest nahast ja inimesed
kyyrivad - hõõruvad ikka: milleks
hypp ja hünnelda? Viskad vaid vett üle
libedale nahale ja ta vaolab pöranda.

le suurest, hallina urgitseb vahelt
konaruste pimedasse lava alla kihise-
vasse mullitiini.

Ja valmiski peab lõpuks pesemi-
sega saama. Raske on rüetuda. Poisid
hoopis lippavad ette kylmasse auru,
toorad säält hilbuol ja katsuvad süs,
pygavad hümoosi: ikka hümaks õi-
gers saada: keegi ei taha hümasena
"mytsilotti" otsida. Aga libe ja muda-
ne - määrg on rüetuda. Pista või peo-
peal hilbuol ymber. Väikene pois
nagu pulgaks libedat peale kivitata-
mist, rohib pingile ja katsub hümoos-
õigers saada. Aga lapitud - sopsilised
on pyksid, ei taha äsja õiget auku.
Ent kukkuda ei saagi - myyr tahma-
ne, krobeline es, ning määrib vaid selja.
Naha hoopis laiguliseks. Süski nutma
ei hakka, vaid kiunub. No naha sai jälle
ja isegi ei taha pidada, muigab laialt,
habeme värisedes. Lõpetatakse oeh - ega
se polnud õnnetus, millest loobuda
ei saa. Ja valmis saab pikkanööda
rüetumiseqagi. Keegi, keegi - hümaks
tunnud, et oleid jälle endises nahas, na-
gu kodusemas. Oi palju kergem, isegi
lõbus ja rahuldab.

Nyyd tahetakse küregi olla: märe
nahk kisub kylma ja juuresed lähe-
vad nagu puiseks. Aga kas saab ka
kohe minema. Mõni ütleb äge nagan
sõna, sunnib naerma ja pärast põhje-
likult kuulutama. Ega kõiki ei saa
süski kuulda - inimesed mitmes van-
duses ja isagi on siis vähe ettevaatlik
varsti naised juba teavad häält
nagu suustades, et aeg käes sisse-
minemiseks. Seavad end otse ritta,
kompsud valendavad kaenlas. Suura-
tiide ja kasuka torbikute all peab
vist särke üksi olema, ega nad muie-
ni kürustaks ja kylmetaks. Mõni
on nagu iseeneses, ei lausu sõdisti-
vat sõllagi. Rannatama ikka peava
on juba kord vaimastena tahet all-
vist loputamist ja soputamist rohke-
kes neid teab? Tahest tulevad ära
mäjad pesud kaenlas. Ja siis laova
sübrikonksule ja myypaellale neid
riippuma.

King nyyd lähivad nad saun-
nagu alati.

P. Terro.

KAKS LULLETUST.

Mactuile!

Mactud, nyüd täuske letargia harvast!
Aeg tulnud on Meie, on Täna on Aegi-ja
Pühapäev! Ärgake, kordki letargia
Värvailt astuge!
Lööge maha, mis puust, mis terasest, ravad!
Aeg ihastuda muusse, mis elavast nõtkestund.
Tänasse laskuge!

Tapken seegi -
See norutus kaame ja kõhn.
Pidagem triumfi -
Söögem ja joogem lavast
Mis Täna. -
Teie sürdund harvast?

- - - - -
Oo mullalõhna,
Kesk triumfikära
Teist! - - -
Teie elavalt muumiaiks palsameerit.

õksproont.

Aah, päike hilissygisene,
nõrta veel, nõrta
yle mu sünnimise hetke
hüüme!

Nõrta veel
kollasesse hardund valgust.
Aah, päike oled reians tardund
veritaks.

Herata veel,
alasti jäet luitund välgil,
pudenevaks värvaks.

Nõrta veel,
yle selle netke
nukrameelse!

— — — — —
— — — — —
— — — — —

H. Aer.

Öö.

Ööbisin korol yhes talumajas. Ent
see ei olnud harilik öö. Ei, see oli kum-
maline külastuse öö.

Ohtul minu talle tulles komberdas
järele mulle kotiga sant. Palus öömaja.

"Kulla pererahvas, jumal olgu teil
le armuline, andke vaesele kerjusele
pääraju!"

"Kuhu meie su paneme, näed kui
vähene ruumi siin," poetas peremees
pooleldi vastumeelselt ja häisis käh-
ku perenaine: "meil vähene ruumi jah!"

Ent ei jaksand karmem seista
sant, nü väsinol näis, vankus mõne
sammu ette. Yhea lambi mann,
tegi abiotsiva žesti õhus ja haaras
tõetuseks larva äärist luiste sõnniga.
Seisis yhea lambi mann, ent peremees
ki taandus sammujärgi ja perenaine käed
längisid palves kokku ning huulil rae-
les tursatus. Seisis kui karrast valja
karand laip, juuste tolmuvaru sari-
punnast langend mõned salguud yle
rõõkerohke hää, ning kulmukarvuta

ja rippmeeta nähmasis silmis hülas tot-
ter, alistus läige, ja heinakoonlana ula-
tus habe poole riinani näpasel kumel
värises. Seisis hoides rohkate sönniga
kramplikult hirmunult larva ääri t.

"Jah" pressis ta kähinaga kui umb-
sest "nahklöötsast" — tahtis midagi yt-
elda — kus juures habeme koonlast
paistud kuivand sinakas huled kuiva-
tut puraviigi lüstudena.

"Jah" — ent pääsis valla köhahoog
riinapõhjast tulev, et rappus sellest kogu
keha ja vibises, kui hampelmanni poi-
siku käes. Aga yle sandi, seljataga tõu-
sis ta vari, murdunud seinale ja yle-
val lae nurgas, ulatus poole laeni
ning äötsus kääsa sandi rappudes —
ja hirtitas. Tardus peremees näost sur-
melina kahvatuks — oli näha, püüdis
valitseda end, ent süski vajus, hõõrdus
paanilises poosis larva äärsele toolile.
Mõtlesin: "Miks miks kardab peremees?"
Et vaatas püürikistud silmil kuivään-
les sant ja heitles, aga mis rohkem
teda näis kohutavat, oli vari köhahoos
krampleva keeyuse taga, must ja hirtitusest
hõõritav, nõrgisel seinale.

Veetas keeyus enese köhahoos range-
des lähema pingini, kuhu langes kaltsu-

puntrana, pead vaid äärele ripendama
jättes, vöörana ja juhina sellele puht-
rale. Ytle mata midagi kõssitas mada-
lal puupingil - ei saanudki vist yt-
elda - lügas vaid huuli habeme tulli-
de värisedes, lastes kuuldavale veidrat
korinaga segatud sosinat. kõssitas tar-
betute kottadena käsi rippuda lastes.

märkasin: hülis perenaine kõrvalt
toast risti käsi - ent mis arusaamatu -
temalgi leinud oli näol alistuse ja tottu-
se ilme, millele hooas kogu sandist,
hülas ta ebamäärasteist rippumata sil-
mist. Lüksus muutubisena perenaine taas
teadvusetu omist sammest ja teadvusetu
ümberolevaist inimesist ja asjust, kui
väljastpoolt teda nägematute yhendite
läbi oleks käske saadetud aju, kui
oleks korraga inimeselt anastet juhtiv
ja valitsev tsenter, viidud väga tase
enest. Lüksus kui mekaaniliste vahen-
ditega käimapanud suu mekk. Vot-
tis seinu man naela otsast kaks kasu-
kat, laotas need põrandale. Taipasin,
tegi aseme sandile. Ja järsku, tund-
sin vähe hirmu, ent veel enam hirmu-
sin mõttest - kui ykski heist seda mär-
kab? Libisesin kõrvaltuppa. See oli sae
ja pime. kobamisi leidsin säält tühja

vaadi. Heitsin pikali, olles väsinol päeva-
sest kaigust, lootsin syykida raskesse
unne, et unustada kummalise loo.

Uähkis toa soojus vastsed nägemused
miski pehme, unelise looriga, et seguse-
sioi, kaotasid loogilisuse, iрдusid osad
tervikuist: nägin sandi juhme silmi, süs
perenaist kolme totra silmaga ja san-
di habemega lõival, nägin sandi var-
ju langebles seinalt, peremest oma
alla matrat - ja süs kukkusin kui
pimedasse kotti, et kaotasin tunnetuse
enese olemasolustki.

Magasin ei tea kui karda? kui
ärkasin miski haigava rögina peale
ei saanud arm seiskorvast. Õht süs
tulid meelde: õhtu, väõnas talu sant,
perenaist. Teadsin: ei midagi. Kramplid
vaid sant jälle kõhahoos. Õht ei rögi-
sundki karda - vaikus. Jäi pimedusse
vaid peremest-perenaist ühetasased
noiskamised, rahulikud ning rythmili-
selt vahelduvad. Ja möötis aega kus-
kil nurgas kell tiksudes pikka, kui
järele tiides miskit elutut meeses, kui
arssendades aega. Ronts. Rants. Ronts. Rants.
Kajutis: vana moodi kell pidi ta olema,
laid mustund numbrilavaga, vask pom-
mega tarisevate kettide otsas ja ilmutu

piika pindliga. Ronts. Rants. Ronts. Rants.
Möötis kell lõpule jõudmata ja raskelt
ning rontsumiste vahel kuuldus nors-
kaniisi pimedusse: rytmilisi - korduvaid.
aga siis hakkas lööma kell. ning
kohkusin: kõigist mõistmatusest kõigi
eriskummalistest tipuks oli see loomine.
Olid need: virilad, inimlikud, ahas-
niolsed löögid, sarnased agaohias heit-
luga tüsikushaige rõginale, olid — tai-
pasin korraga sügav sarnasustulnuki
kerjuse juhtumid kõhuprahvatused. Olid
tõesti, vaid veidi taktikindlamad, veidi
rytmilisemad. Ja nüüd sama rõõga-
tas sant. Ja see oli rõõgatus valuliseim,
traagilisem, see ei alustanud enam alis-
tuva sandi jõuetu rõgu, see oli neava
inimese karjatus. Ning rõõgatas, rõõ-
gatas veel... vihasena, hambaid kiris-
taades ja heedes, korises hetke - ning jär-
sku murdus midagi, jäi vaht. Ent
samal hetkel kukkus nurgast parimal
helinal kell.

Haaras mind säärane hirm, sää-
rane õudse paratamatuse süüst, kui
oleksin kesk tyhja avarust, ent ligines,
ligines miski satyyriline elamääraselt
suur, must, kõike mähkiv — ligines fataal-
selt. käis läbi kehast valus joon — ja

kaotasin mõistuse...

Ärkasin higisena, mäjana hommikul, päikese paistes tuppa. Peremeest-perenaine nokkasid iga üksteise vahelduvalt, võidu. Rüetusin, et põgeneda sellest majast, hingata, õhku. Ent astudes üle läve, taandusin instinktiivselt. Kõverdus seinä ääres kasukaile sandi laip kummuli. Pagesin aknast. Avades akent, nägin murdunud pendliga lamast vana seinä kell — ning otseti larval.

So Urb.

Meie tixsumine ja ymbrius.

Oleme noored arenemisaastais: vähem või rohkem oma õiget ilmet, tasakaalu ammutes ymbritsevast elust, selle mõistmisest. Ymbritse elu, sellele suhtumine nü isiklikust kui seltskondlikust arusaamisest peegeldub isiku temperamendis. Nü kuid mõistame, näeme, nü arenevad ka meie vaimli.

ed perspektiivid: yhel kaugemale ja
ühustesse ulatuv, teisel vaid vähe yle
realse "kompamiise" ehk selleni jõudis.

Ent tuleb arvestada kõigepäält eu
loga. Siin on see teoreetiline lähtekoht,
müst välja ulatune, oma eolepidise
seisukoha määranne: kui kaugelt, kõr
gele jõuab - igatseb su isikus, või jääb
roomama äärmiselt piiratud võhiklus
se.

Süski äige yhtasooliselt lütnud,
kõltnud ymbreis ei võimalda kooliühis
konnale kuigi mitmekesist, veel vähem
riklikult omapärasemat ilmet. Noorus
mass kohaneb paratamatult terveneva
ja täieneva jõupaatoose puudusel yhe
rylgusesse, pääliskaudsusse. Milline
aastate vänkumatu traditsioon - rõhk,
reisade vahel kõndimine, olgu see ka kui
vajaline massi seisukohalt vaadates, sel
lest kõigist võib ikka ja alati koha
tateerida: oleme nyridad kehakesed
rattomures, laskuvad lainukesed pime
duses, isegi teadmata, miks peame pu
rumma kubugile vastu kalju koha
vikku. Ent teadke: meie õprlased - heo
red oleme arenevad - vastuvõtrais aas
tais: kaugenege nähtüvad, mis varja
vad sügavamast ymbreist, elulisemat -

vaimelisemat perspektiivi.

Ja see on isegi kaudselt paratamatu. Oieti vähe arvestab õpetajaskund iseiku - õpilase hingelise arenguga: hülib mööda „pehmelt mõjudes“, ent sealjuures omi arvamisi alaliseks-õigeks aluseks elitades. Kaosne õpetajaskond kui tahes mitmekesisest elemendist sügavagi hingelise põhitooniga õpilasele osutub ta ikkagi neutraalseks, yldiseks - laialivalguvaks energia koguks. Nagu ei tahetaks irdliku seisukohaga domineerivaks kerkida - see oleks püha esitletkkimine, võib olla mitte eetilise, võib olla revolutsiooniline. Ja kes tahaks avaliku arvamise märgilauaks püstituda. Käiakse omi raodu: süü muina, seal õpilased, mass. Isegi kaalju, et ei taheta teada, et mass on ühine jõukogu küll tumedam - segasem ja äärmustesse kaldus, ent süski oma olemist määrav õige teravalt. Ja see pole miski ideaalsuse poole nyhkiv, vaba arenemine: barbaarsus näevatab vastu ja väriseb süs „tumedatel teedel.“ Õpetajaskond - see on aga kiofilm, luituhol ja nõrk loogilisest sidemest. Millest pead süs kaarama kinni sa arenemisvõimeline hing, õpilane.

Jääb järele rõhklus, kujunematus.
Sügavemeline arusaamine, kunst-esteti-
lised probleemid - nähtused osutuvad
üldisele õpilaskohmale kui mingisugane
möödavalgu, mõjutu, millelgi tõuget
andmatu kunst - kirjandus - muusika
idegi näib olevat arusaamatult iga-
päine, päaliskaudsusest läbiimbund.
Väline šabloon. Sin on kahetsvalt pri-
valujumine: keegi ei lähe, ei tunne tar-
vet sügavamale vaatamiseks - kuulmi-
uks, nagu kartes uusi saunne teha. Ja
se on kurb, analüüsivahet kandumine -
filmuimine ei millegis.

Ent allakse süski äärmiselt palju-
tütlet, šestilje harmooniaga, isegi mõnu-
susi ^{harustat} ~~harustat~~. See olla igapäeva realism,
et osata mõnususi otsida, pehmeks lä-
simiseks otse juubelda momentide astmikult
Ent, kahjuks nähakse vaid vormi kuiva kee-
lemist selles ja hüplemist maitsetuks tõeks
pidamiseks, lihtsalt: värvituks seegamiseks
allakse pingul. Käiakse teatris, kontser-
dil, kunstinäitusel ja allakse sealjuures
inamväärselt rahulik: võib olla oli-
sial miskit, võib olla ei. Juundlusteks
pole tahet - nagu yrgi nimenegi poleks
kes ka nägi, kuulis ja järelusi tegi-
jumalaid leidis. Hingelised elamused,

mõjud näivad olevat maetud kes teab
kuhu "hülgavaisse pävasynodmusisse"
ent mitte sugugi füüsilisse apaatiasse,
nagu armoistatakse üldda korral kui
juba juhtub vääratama enesevõhik-
lusest seltskonna pilgu ees. Ent vähe-
gi mõista äramääravat, võratut, kun-
st-estetiilist harmooniat mis siis, ol-
lakse lüggjõuetu, vähem veel jõubuda
enesegi mõttepalangust. Ent elamustetu,
hingeliselt põlematu isik see on kui
käs, mis enam ei kasta, vaid tiksub,
tiksub väliste mõjude all. Ja muudugi-
elab süski. Ent noortes peaks toimima
ma leek, kas sise mine või väline mine,
aga näitagu täelisust ja mitte täeli-
sust enese seisukohalt, täekspidamistest.
Kui loiu - pöörimatu seisukohaga ollakse
kirjanduses - kunstis, see on harilik.
Iiriklik huvi, kaldumus, õige arusaamine
oleneb aga otsekohesest kokkupuutumi-
sest objektiga, tase süvenemisest jne.

Ja võit üldda yldiselt: see on loo-
mulik, et oleme kirjanduses - kunstis
nagu tallede taga. Kaba arenevimegi
näib olevat püüdunud igast pävasynd-
musest rägastikust, ja lihtsalt mitte-
võimalusist, mis väikida siis veel kir-
jandusest - kunstist. Kui õpetajaskond-

ki nyridana lookeb kunstkiijanduslis-
te probleemide vahel, siis meie õngitse-
mist inviteatakse. Ja ikka avatakse loo-
mulikuks: õpilane tundku igapäevaseid
kohustusi, täitku, aga kas rahulduda
neist — see pole küsimise väärt. Ning suu-
re paato-iga räägitakse vabast arhemi-
sist.

Käime koolis aastaid, puurides
oma ajudest läbi teaduse orad. Sün-
nuntume yldiselt, kohati puiseks, päälis
kaudseks: lüguime yle igapäevaste toime-
tuste. Tõelise elu postamendid jäävad aga
uttu, need on kauged, olevat tulevikus.
Ja tulevikus elus hinnatakse ymbriuse
nähtusi siis sama kuivalt, ylelinglides.
Elamuste suuremaid tõukeid ei osata
lihtsalt näha, reljesselt vaadata. Kõta
Behe!: ei kaugeltki määrata elu tõelisus
sarnast enesehävitust, enesematmist.
Siin tuleb mõista, määrata, igakylgse
olla, siis vast kümaks jõuab süveneda
ellu — elituseks valmis olla ja elitada.

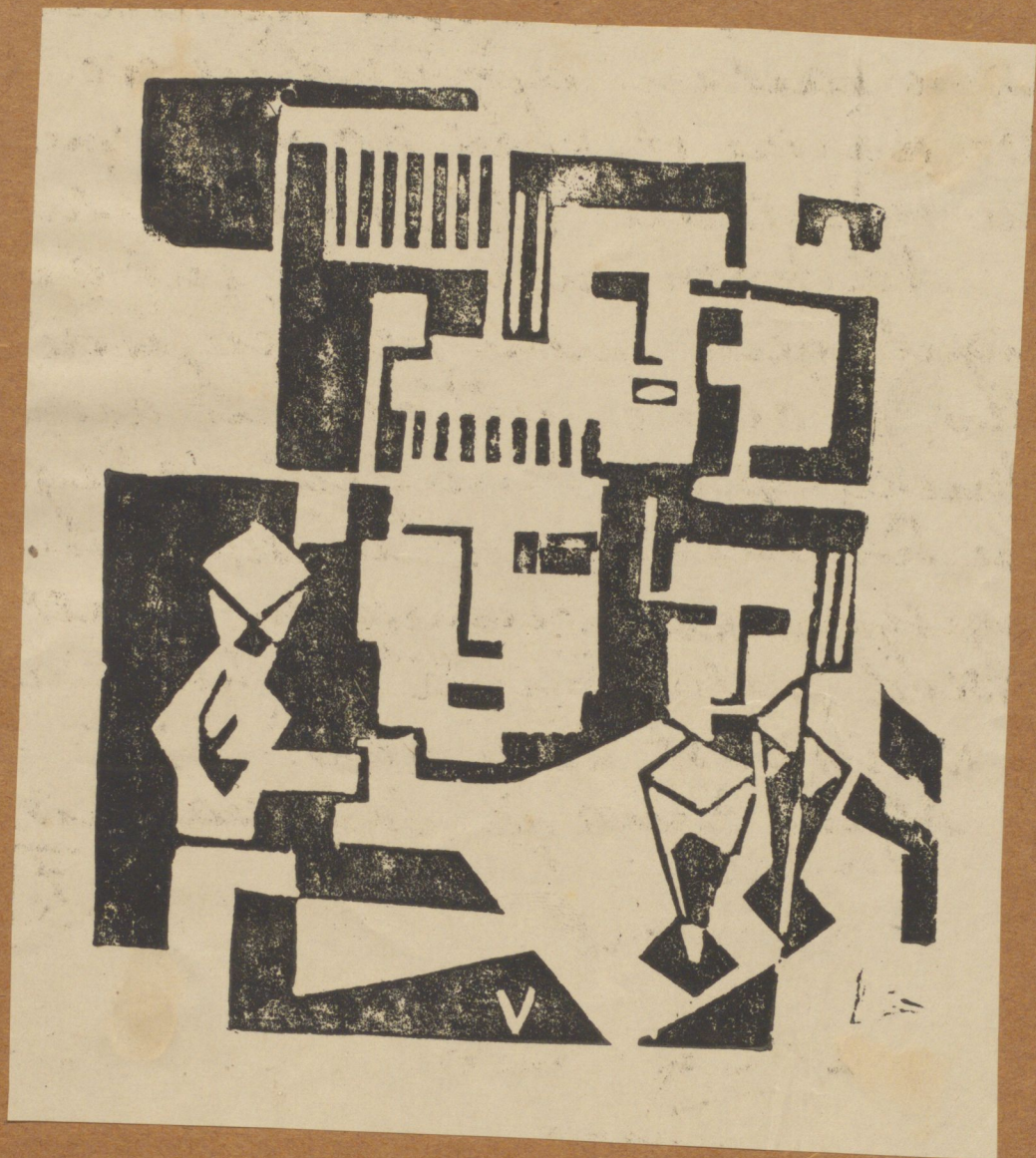
Kui kyyrutatakse aastaid kaolipihkel,
siis ei tähenda see veel, et oleme „kõik“, et
oleme „ise“. Kool olgu tõukeandjaks, vähe-
malt peaks seoda olema) ent mitte tasa-
seks laialivalguvaks tõelise elust eraldi-
tuseks neutraliseeriaks.

Silmad umbrusse puurige, süin mõistatusi
palju: lähedagem, olgem soovastit omist
äramääramisist. Aeg tormab, peab tead-
ma, õnnelik kes jõuab noppida vähegi
elusalaadusi, mis süski nü reaalsed, et
inime kaelani uppund neisse. Kadu-
elavamine, et kord nagu iseenesest yh-
time tulevikule. Olgu tulevik alati, praegu.

Näitkem, mõistkem, ent ärge
haigutagem eneste pettekujude ees, ar-
vates, et oleme jumalikult armunud
mitmekylgseks. Omagem vähegi ymb-
ruse harmooniaist enesetunnet, teise
hingesygavikku tungigem: sealt on ehk
värskeid palavikuna haihtumas jõud,
mis mõistmist kisendab.

Olgem täna ja loogivalmis!

F.V.

Matemaatika tund.

Ei lõpe, ega lõpe surmaske tund!
Kern klassi vaikust, nagi und.
Käib mustal tahvelil valge käsi masinlik,
Teeb numbreid, tähti, ikse, ügnekuid.
Kyll kõverikke, millel raske leida nime.
Ka vürtssein pünken haigutavaid suid:
Kuis kolmpeeraund tundi olla võib nü
põitec.

On ime.

Kas täna needit kannab enda pääl
too tund?

On masendavat, raskest imbund kehha.

Ka kuldagi ei jõua tagasi tõrju und.

Süs laksus, plaksus, hõvab preili hääl
nü gramofoonilik

Kui saaks laest metalliahet alla.

Tund katki tost ei lõiku monotoonilik

Nü oksjonilik - kun ostjail' myyaks'

õnampakkumisel kõrgelt lamalt kaupja alla.

H. Aar.

Arvustuslik artikkel „Virg N° 1, 1925”

Lui Lätt.

Peimetuse märkus:

Avaldet mõtete eest
vastutab autor.

— — —
„Mul kannatusi enim,
kui kellegil muul.”

— — —
Virg N° 1 sisaldab endas kaheksa luuletust,
paari katket proosas ja yhe artikli. Peale selle
on illustratsiooniks neli linvõlliõiget ja kaane-
ilustus. Kaas ja kaas linvõlliõiget on nende ri-
dade kirjutaja enda poolt, ning need jäägu
enam vähem kõrvale. Enda linvõlliõigete
kohta pean siiski tähendama, et need (peale
kaaneilustuse) just hästi ei sobi. Üks kannat-
ab trükitehnika ja halva linvõlli all, kuna-
line poolkogemata „Virgu” sattus, — kuid
jäägu need kõrvale. Kahe lõlmyllteri

linnollõike (esimene ja viimane) kohta peab
toendama; et esimene on risti ilusajoomeline
tygeline. Viijett, pind hästi jagatud (olgu
gi vähe liig kõrge), kuid täitsa vastavõetav.
Peike s.o. viimast kohta seda kõike just
hästi öelda ei saa, kuid egi seei numb-
rile halba tee. Igatahes Völlmylleri ilust-
ratsioon on sedapuhku innelikumini-
nu omast.

Väipalju väliselt ja trykk ka just väi-
halb ei ole. Kausta parras ja formaat
on aukartust äratav. Ent eisu lehitse-
des on pettumus vähe suurem.

- On kyll vana tuttu vanasõnu, „Kus
õige näed teita, seal tule ja aita.“

- See on ju õige, kuid ei või süsksi
vaikida, kui keel lõpuks hammaste ta-
ga kipitab ja pahuselt viskad äsjailma-
nud numbrei käest, millest lootsid rohk-
kem. Seda enam, et number peaks sisul-
dama kogu möödunud poolaasta pro-
dukti ja noorte puhtast hingest tulevat
elavat õhku, millele andestada tuleb
võiminõrkusi, tehnilisi saamatusi.

- Ja protestivaim, see alati häärskindetu-
noorte vaim, aktiivne spontaansus —
Kus see kõin on? — Loe neid luuletusi.

ja valdab õuduse ja tyhjuse, pealiskand-
suse ning koipuru kuiv maid. On, nagu
saris mingit vana „Jenoverade“ ning
„Irlandade“ teisenenud kogu, millesse
koid sõõnud suured urud ja lehtede
vahed täis kuiva paberijahu.

Ei maksa targutada. Võtame sorimi-
sele sisu enda yskhaaval, vaatleme
iga kirjutust eraldi. Need kõnelused ise
kõige selgemal reelt. — Nüpaia süsni
veel: On see kõis poos — siis on halb,
nagu poos enamasti iska. On see aga
tõsiselt nii, siis on tõepoolest sama hale.

Esimesena on „Virgu №1“ paigutatud
Hillo kaks lülitust: „Elekti küstudes
selgus“ ja „Kaotuste öö“. Esimese kohta
kahest mainitud lülitustest peab ytle-
ma: Paha poos. Mängimine kulunud
vootest. Eks ole need: „... hõrgus, hääbus,
suri...“

... Õhetavalt, hukutades, kukutades“ jne.
Kõik juba ammu tyytuseni mäletud
ning kuulnud. — Ja mis sa iska „hää-
bud“ „sured“ ja „kukutad si miskil
põhjusel si milleligisse. Paljas, hingetu
sõnade mäng.

Teine kiist „Kaotuste öö“ algab õnnelikult

ja neli esimest rida on täitsa hääd.

Dr. kirjelas pilt ja õnnestanud:

"Oo sygisprime on väljas.

Pool hääletult arna taga

hulub tuul.

Pilgub arnale vihma - tilk... tilk..."

Kuni sügismaale ja mitte enam. - Siit edasi hakkab ahastama leppimisnäljas ja virildab nutul huult, nagu meespäevane "Jenoveva". Mainib mingit nimetust võitluste silmapilku ja nagu krooni paneb mõne üksiku reaga:

"Mul kannatusi enim, kui kellegil muul"

No, mis sa virised? Ja kes su kannatusi on mõõtnud? Kes seda usub, et sul kannatusi enam, kui kellegil muul. - Naturel häämatagi on nii mainida. Igatahes oleks soovita oma "kannatusiga" närviarsti poole pöörata.

... "Mul kannatusi enim, kui kellegil muul."
Oh sa vaene kyll !!!

Järgmisena figureerub H. Indra. - Pühaks helda: Brahma - Butra, kuid mine tea. - Igatahes H. Indra iga lause ja sõnalu eksikult on hää näit. mõned ta, kuivalgest

„Nii rõhuvad taas gooti verivaesed nyyri“
(süin peaks punnet olema, kuid jatkab).
; oktoobri mädanuva nutta.“

„Ehk võrdlus: „... potisinilinavaibal...“
- mis sel viga! Luuletus „Kuuvalgus“
tahab olla nähtavasti kirjeldus, kuid al-
gab õnnetult, killustatult, üks hää lause
siit leerist, teine veel parem teisalt. -
ja lõpuni kirju kui mustlase naise
kaltsud. - Asi on nii, et tõsiselt öelda,
selles kirjeldavlyyrisises luuletuses puudub
kompositsioon ja terve ehitus on nii vormilt,
kui meeleolult killustatud. Olgugi seal peetud
rüümi - näit.:

... lill,

... vill

... vaibal

... laibal... j. n. e. Asi on

ikka see, et kui tahad luuletada, siis peaks
kõige esmalt vähe stiili tundma ja veel
palju muud kunste. Üks neist muist olerks
just sisemine eluvus, seeasi, mis ajab luule-
tama. Paljast tahtmisest luuletust teha, on
vähe ja äpardub siis luuletus enamasti.

-Seda pidagu teisedki „Virgus“ esinevad

„luuletajad“ meeles - ka Hillo.

P. Terro - „Puvioo meloodia“ on algusest hää

ja romantiliselt meeleolurikas, keskkohalt ei
sobi hästi ja eriti ei sobi järgmine rida:

"... reskust ööst ryypan -
lõhkenud huulil".

Suvevõl ei lõlvee huuled. jätab nagu pida-
litõve maigu juurde. Veel on eel lõppu mi-
dagi vähe liig immitatsiooni tähe all syn-
dind, kuid lõpplause: „Kangad aga jook-
sevad hämarusse” on häa. On tunda
kadentsi, mis tõmbab kõik otsad kokku.

P. Terro „Ajad” ei vääri esimest. On puha all-
gooriline kupatus, täis huluvaid peniseid ja
veristat silmaga lapsi. — Ja, meiega tagurpidi
reaktsioon, ega see ei anna põhjust juubeldada
kuid mis sa ikka allegooritad, peniseid hul-
tad. Need huluvad penid olid vord head
„Siuru” numbris, kuid liigtarvitamine ku-
lutab ka häa asja magedaks ja kahvatuks.
Pealegi ei tosu virildumine. Ta sünnitab vaid
veel enam virinat ja on lõpuks täitsa mõjutu.
Ja, öö — ikka öö. Imelik, et ei nähta päikest,
ei nähta elu nagu ta on, vaid puuritakse
silmad tihti olematusse unistusõhe. Ka ööl
on klorofylli ja tihti sünnibki öövarjude
mahlakamaid eluavaldusi, nagu seda
võib tunda sama autori „Suviöö” meloodiast.
Ent siin kohmitakse pimesilmi läbi elu, ura-

tes, et rõix on rõmps - ise vaid hea.
See on pääliskaudne ja õõnes. -

Ei, tänapäev ei armasta allegooriat. On
vaja rohkem konkreetset tajumist.

"Ratse rentniku saunaõhtust" on sama autori - P. Perro kirjutet. - Noh hyva, - naturalist-
lik kirjeldus, raskemeelne, ironiseerivalt
autori yleolu tunde prisma läbi vaadatud.
Kuid kirjeldusena hää, ilma tegevuseta, pea-
algu maalitud pilt ähmaselt ja rohke pruun-
nivärviliselt. Aga kogu kirjutusest käib läbi
gütlane joon ja on terve.

On arusaamatu, miks ta osutub "katkena
novellist" - nii, pildina on ta vastuvõetav
ja ei ole mingit tarvet tad venitama hakata.
Ehk kui, siis juba teise pealkirja all sama ümb-
rust ja materjali käsitades. Leda "Rentniku
saunaõhtust" lugedes valdab raskemeelsus luge-
jat ja esimest korda eht, õiglane. See tuleb sel-
lest, et puudub kriiv, tektud, vääts toon ja
käsitus on objektivne ning usutav. - Ühe
sõnaga - "Rentniku saunaõhtu" on kergelt
skitseeritud mälestuspilt ja sellena päris
korralik. Järgmised kaks luuletust
"Maetule" ja "Ekspromti" on kirjutatud
H. Aker. Veel on lõpus sama autori poolt
vüike viirjt "Matemaatika tund".

H. Aeri „Maetüle“ on hooare, algu-elt-aga
palaviku vahel, kui sonimine ja nõnda
võta loe päris huviga. Ent lõpule jõudes
tundub jällegi, et on hulke udu, puhtmee-
leolulist loogika ilma kindlakavata hui-
kusse astud. Olguigi, on paiguti rytmi ja
meeleolu, aga vabandust, kui liiga teen-
-süski tundub puha proosina. On suured
sõnad ja rubriidid valts praatosest. Rapil
kui pime süsk endal ümber ilma sihta:
„Lõõge maha, mis puust, mis terasest, raskast!
Siis seadus lood ilma sihta ning põhju-
seta. Naku nagu valdumist sadisemi.

„Ekspromtis“ tundub nagu surmalõhn,
peidetud haiglast kirge. - Ja nüisugusena
võttes on ta kaunis korralik ja vast heagi.
Vähemalt tundub see meeleolust inspireeritu-
na. Aeri „Matemaatika tund“ numbrei
lõpus on jätt hallist tunnist hallil päeval,
veel hallimate värvidega, mil elektrikell
säutsus täpsalt neljakümne viie minuti
järele ja „nähtakse“ viimasein pinxen

hauatavaid suid." - Ega see nii väga kurb
"töö ei olegi, kuid yldse on märgata kogu
kolmes Aeri luuletuses, et ta põeb gnost-
taw skitsen „Käik on kogu unenäo“
mõju. Ei ryyri muidugi nii tusedaj-son-
suse ni ega mehelikkuse ni nagu mai-
poet (on ju arusaadav ja endast mä-
taw), kuid epigonismi lõhna on la-
tunda. Igatahes H. Aeri „Matemaat-
tuna“ on erinev teistest suitõttu, et
puudub romantiline, tehtud liigle
- Käik mis öelda: on vast liig pin-
nemmalvärnilik mõnest rahast,
lõpp on hea. Lõpust teon kaks vii-
vi da sgu näiters:

„Kui oksjonlik - kun ostjail' myy
enampannuseel kõrgelt lavvalt
alla“. Järgmine autor, 30 lrlk
saanud mingisuguse poolfantastilis-
poeetilisliku „Ööga“. „Öö“ - iseenesest
ju tasuv aine ja see kirjutuses osa sgu
muut: see ka enam-vähem usu-

- Et taluperesse õomajale tulnud per. ha-
ge sant ära sureb, võsib kui pererahvas
magamas, mis seal siis nii imet ja kum-
malist. Võib olla, et eksin, kuid arvan siis-
ki, et õo llib on üks õpilasi nooremaist
klassest ja kui nii, siis on asi igatahes va-
bandetav. Põõs on mõndagi hääd, kuid
puudusi ka, millest ei või vaixides möö-
duda. Hõia ses töös on kella kirjeldus.

Väga karakteriseerivalt on kirjeldet vana
pikapendliga kella tiksumine:

„Rohts, rants. Konts, kants.“ Annab pildi
Viga ei ole ka sandi enese kirjeldusel,
kui väljaarvata mõni „kui hampelmann“..
võrdlusena. - Aga kõige selle kõrval on puu-
dusi palju ja üks suuremaid kohe tyxi
algul teises lauses. - Halb on öelda kohe
lugejale: „Ent see ei olnud harilik öö.“
Ei, see oli kummaline, viirastusline öö.“
- Kes seda siis usub, et öö harilik ei olnud
ja viirastusline oli. Kirjutus ise peab seda
näitama, kui võrd öö oli kummaline ja

ja kui võrd erinev harilikust. - Aga õo oli
tõepoolest kummaline ja kirjutuses veel
kummalisemaks kiidetud. - Millins kõig
need hirmsad sandi röögatused, kella sei-
na pealt mahalõhkumised ja läbi siina
põgenemised - ent peremees, perenaine
vaid norkavad, ei ole see nende asigi,
mis pörgumyra öösel majas synnib.
- Minestused ning muud niisugused as-
jad - need kuuluvad lõpuks tõeatisyndi-
nud hirmsate ning kummaliste lugude
hulka. Lihtsam oleks olnud sant lasta ära
surra, kell seinale raskuma jätta, hommikul
ärgata peremees, perenaine yleajada ja viisaka-
malt majast lahkuda - unsekauda, peale selle
kui sandivaesekese korjus kõrvale koristatud.
Oleks olnud lihtsam ja loomulikum. Ehk kui
ei võidud loobuda sandi röögatustest ja
kella mahakukkumisest, siis oleks vähemalt
perenaine ja peremees ärkama pidanud kõ-
ra peale. - Üldse need pererahvas on vähe
imelikud. Käivad öhtul sandi tülles kuuto-
bistena, poolminestanutenä, näost valged ringi,

Kobavad, kohmivad ja ei tea mis tšä, mis
tegemist jätta - aga öösel magavad rasku-
mat und, nagu oleks laupäeva õhtune
saunakord möödas ja nüüd tarvis vdra-
karaskit võipüümaga seelida lasta, sest
homme on pyhapäev ja vaja kirikusse
minna. Ent surmasõnal vaaruv sant
- see on raugel, hoopis ära, ei tule mõttes-
segi. - Ei, siin on halb psühhologia tundus-
re - puudub loogiline side. Ka sureb sant
liig mässulisena, kui ta sinalt rebib rei-
la ja jahas röögatab. - Aga võib ju olla.
Inimesi on mitmesuguseid. Ühesõnaga:
liig romantiline. Ime, et akna kaudu
põgenev, mitu korda minestav ja higistav
"mina" aknast välja hypates sinisoores
õhku ei tõusnud ja hoopis ära ei sün-
dunud siit hädavõrre.

See oleks võin ilukirjandusline osa. Laule-
tarise surmast, ahastusest. Vesistetarise silmi,
ringutetarise kõsi ilma, et mainitakse
juule sõnagagi õiget põhjust, miks.
Täpsemalt - sentimentalismi variant.
Paar-kolm enam-vähem arvestustkannata-
vat tööd. - Inimene, imesta ja mõistata,
millest sarnane hingeline vesisus tingitud.

Kuid iätame. - On veel F.V. artikkel „Mu-
tiskumine ja ymbrys” - See artikkel on ga-
stleb midagi, ent ei ytle süüski. F.V. on ju
õigus, et õpilaskond on nauruväärst arene-
matu ja individuaalselt vormitu, kuid
ei maksa just igakord ka kooli ega õpe-
tajaskonda süüdistada. On ju väikekodan-
line see Rakvere ja armastatakse vaikust
ja idylli - „Kuid kõike võib kinni siduda,
aga rabelevat mõtet mitte” - nii umhes
lugesin rusaagilt. Ja, kui ymbrys on kord
sarnane räbal - ega siis sellepärast veel ei
nutma hakata. Virin on ju ise hea räba-
tuse tundemärk. See on alistumine käed
tõllakil. - Süüdi seega lõpuks ise, kui me
vaid tiskume ja takkus kakerdame.
- Oleme vaimevaesuses ja saamatuses
süüdi. Aga vanaks tõeks jääb see, et mida
suurem mõju, seda suuremat on loota vastu
mõju. Kelle see süü, et juuresime kunstis,
teaduses, eluprobleemides pindavett, vaevati
jalgu niisutades. - Kas on kunagi olnud
sarnast õpetajat, kes puuparule valanud
kulbiga teadust pähe, lõõtsaga puhunud
savinurkule hinge sisse, - tuld ja energiat.
Oo lollus. Kes käseb istuda ja norguspäil
julgutada kogu õhtupoolikuid seminaari

Koridoris, ügtsa pürandaparketti - endal
maailmamurede kortitud otsa üs. See on meie
päeva Don Quihotti's mängimine. Mõeldakse
end, tea kui traagilisena maailma tsent-
rina ja arvatakse: Kyll see elu on lõmp.
Ent lase siis kuul pähe, kui see elu kuhugile
ei kõlba (on ometigi siis niipaljugi tegevust
ja pingutust, relva sellens ixra kuidagi
saab). Nyüd aga halisetakse asjatut kodu-
koetud mulinat - tahetakse, et kantagu
meid kui mädamure mytsis. Eks see ole
juba ise naiv, väikesoodamine.

Tüproolest ei ole alati vaja villavarkka.
Ei marse sola ka ainsaks ideeks saada.
Vaadake enam avasilmis jumbust ja
võtkem rohkem endisse jaapanlaste fata-
lismi, mis lasub ka surmale kainelt vaad-
ta silma. Ei ahastamine ega virisemine
too kellegile kasu. On rohkem tarvis terve-
mist, enda jõutunnet yhes endakriitikaga.

Kuid lõpuks ei saa mainimata jätta, et tehtud
süüsi tänuväärst töö sege, et yldse on hakatud
midagi kirjutama ja paljundama. Yhtlasi loo-
tan, et see "Virgu" number ei jää esimeseks ega
viimaseks. - Kuid rohkem tervenemist, rohkem
enesejõutunnet ja kindlat ilmet! - Rohkem
aju nemist!